

Елла СЕРГІЄНКО,

к. держ. упр.,

доцент кафедри менеджменту

та управління проектами ДРІДУ НАДУ

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

В усі часи суспільство ставило перед собою завдання – сприяти становленню громадянина – людини з відповідними правами і обов'язками, яка поважає і дотримується норм і правил співжиття, прийнятих у даному суспільстві, уміє у правовий спосіб задовольняти свої інтереси.

На думку В.А. Масленникової, громадянська компетентність – це сукупність готовності і здатності, що дозволяють особистості активно, відповідально і ефективно реалізовувати весь комплекс громадянських прав і обов'язків у демократичному суспільстві, застосовувати свої знання та вміння на практиці [9].

Термін «компетентності громадянськості» був введений в результаті транслітерації терміну «competence of citizenship». Під «компетентностями громадянськості» прийнято розуміти знання та дотримання прав і обов'язків громадянина; свободу і відповідальність, впевненість у собі, власну гідність, громадянський обов'язок; знання і гордість за символи держави (герб, прапор, гімн) [11].

Котова Г. Л. розглядає громадянську компетентність як «сумарний показник вищеназваних компетенцій громадянськості, а також як комплекс громадянських знань і умінь, громадянських якостей; навичок і практичного досвіду громадянської діяльності, викликаних орієнтацією суб'єкта на реалізацію громадянських цінностей» [8].

Громадянська компетентність як складова ключової компетентності особистості передбачає:

- оволодіння основами інтегрованих знань про демократію, плюралізм, громадянське суспільство, прийняття демократичних ідеалів і цінностей, що інтегруються у контексті національної культури як особистісні;
- усвідомлення приналежності до свого народу (прагнення до збереження національної приналежності, національна ідентифікація);
- розвиток конструктивно-критичного мислення, комунікативних навичок, ініціативи, самостійності, відповідальності, здатності до уникнення соціальних конфліктів;
- набуття досвіду громадянських дій, демократичної поведінки й ефективного спілкування.

Посилаючись на ці підходи, ми визначаємо громадянську компетентність як сукупність готовності і здібностей особистості, що дозволяють їй активно, відповідально і ефективно реалізовувати весь комплекс громадянських прав і обов'язків у демократичному суспільстві, застосовувати свої знання та вміння на практиці [2, с. 53-54].

Відомий сучасний дослідник громадянського суспільства італієць Роберт Д. Патнам стверджує, що «для громадянського суспільства характерні активна

й орієнтована на суспільні цілі позиція громадян, егалітарні політичні відносини й основані на довірі та співпраці суспільні відносини» [7].

Сучасна демократія поступово переходить від представницької форми до партисипативної (демократії участі). «Теоретики-політологи вважають, що на зміну представницькій (репрезентативній) демократії йде більш досконала – партисипарна. За представницької демократії населення має змогу висловити свої уподобання і очікування один раз на кілька років, обираючи запропоновані кандидатами чи політичними партіями програми. Не заперечується можливість прямого виявлення волі населення шляхом референдумів – процедури досить складної та дорогої. Певні угруповання (в тому числі і громадські організації) мають можливість впливу на рішення, що приймаються через лобіювання. Партисипативна демократія (від латинського *participare* – брати участь) передбачає існування таких механізмів, через які населення має можливість впливати на поточний процес прийняття рішень, тобто громадяни залучаються до щоденної роботи органу державної влади чи місцевого самоврядування» [13].

Сучасному суспільству з його швидкими змінами потрібні люди, яким властиві ініціативність, самостійність думки, здатність до здійснення свідомого суспільного вибору, у яких розвинені почуття власної гідності, творча активність, здатність до особистісного самовдосконалення.

У своїх працях І. Д. Бех розкриває умови формування двох рівнів компетентності. Він зазначає, що нижчий рівень компетентності формується на певному етапі вікового розвитку суб'єкта стихійно, шляхом проб і помилок або ж за допомогою механізму наслідування він оволодіває рядом різноманітних практичних способів дій. У нього, таким чином, формується як практична вмільість реалізації цих способів у певних ситуаціях (уміння й навички), так і відповідні емпіричні знання про ці способи, тобто формуються так звані конструктивні знання. При цьому у суб'єкта закономірно відсутня теоретична основа таких способів дій. Постійне вправлення у практичних способах дій призводить до розвитку досвідченості суб'єкта. Центральним мотивом цього рівня компетентності виступає необхідність суб'єкта жити в соціумі, пристосовуватися до вимог, які ставить життя [1].

Вищий рівень І. Бех репрезентує сформованістю у суб'єкта наукового поняття «компетентність» як єдності, де науково-орієнтовна основа дії визначає логіку її практичного виконання, яка полягає у інтелектуально-моральній саморегуляції, спрямованій на ефективне вирішення суб'єктом певних життєвих проблем. Лише власні практичні надбання мають достатній потенціал для такої компетентності [1].

Бути компетентним – означає вміти реалізовувати знання, застосовувати досвід, волю та емоційний стан для вирішення проблем у конкретних обставинах. Компетентність не зводиться до знань і вмінь у кількісному відношенні. Але без знань і особистого досвіду діяльності набуття компетентностей неможливе. Набуття компетентностей залежить від активності, свідомого відношення до різних видів діяльності (праці, навчання тощо). Для досягнення бажаного результату важливо усвідомити, що особливу роль у процесі формування громадянської компетентності відіграє соціальний

досвід, тобто набуття громадянських навичок шляхом активної участі у суспільному житті.

Як засвідчує досвід країн західної демократії, саме проектний підхід займає в реалізації стратегій місцевого розвитку надзвичайно важливе місце. Саме він допомагає впорядковано і системно реалізувати стратегічні пріоритети розвитку території і досягти соціально-економічних вигод територіальної громади, особливо в умовах ресурсних обмежень. Адже розвиток місцевого самоврядування в Україні стримується, насамперед, економічними чинниками, відсутністю достатніх матеріальних та фінансових ресурсів для здійснення завдань і функцій місцевого самоврядування.

Розробка та реалізації спільних проектів залучає більшу кількість населення до співпраці, підвищує зацікавленість населення до питань розвитку місцевого самоврядування, встановлює зворотній зв'язок із громадою. Розуміння особою своєї причетності до територіальної громади і можливості у зв'язку з цим брати участь у вирішенні питань місцевого значення є показником сформованого громадянського суспільства. Сьогодні питання використання проектних технологій набуває особливої актуальності.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці / І. Д. Бех // Виховання та культура. – 2009. – № 1–2 (17–18). – С. 5–7.
2. Величко О. Ю. Теоретичні основи формування громадянської компетентності майбутніх фахівців туристичної індустрії / О. Ю. Величко // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. – №1 (7). – Режим доступу : <http://infotour.in.ua/velychko.htm>
3. Ворона П. В. Досвід проектної діяльності органів місцевого самоврядування Полтавської області в рамках Всеукраїнського конкурсу проектів і програм розвитку місцевого самоврядування за період 2011 – 2014 рр. / П. В. Ворона, Н. А. Костіна // Актуальні проблеми державного управління [Електронне наукове фахове видання]. – 2014. – № 2 (46). – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2014-2/doc/3/01.pdf>.
4. Гражданские позиции молодежи и студенчества в современной Украине (на примере Харьковского региона) : монография / [авт. кол. : В. И. Астахова, Е. В. Астахова и др.] ; под общ. ред. И. С. Нечитайло ; Нар. укр. акад. – Харьков : Изд-во НУА, 2014. – 176 с.
5. Даль Р. А. Проблемы гражданской компетентности [Электронный ресурс] / Роберт А. Даль // Политнаука. Политология в России и в мире. – Режим доступа : <http://www.politnauka.org/library/teoria/dahl.php>.
6. Карнаух А. Громадянська освіта як засіб формування політичної культури молоді / А. Карнаух. – Режим доступу : www.politik.org.ua.
7. Компетентнісний підхід у сучасній українській освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 23.

8. Котова Г. Л. Индикаторы сформированности гражданской компетентности. / Л. Г. Котова // Компетенции в образовании: опыт проектирования: сб. науч. тр. / под ред. А.В. Хуторского. – М.: ИНЭК, 2007. – . 189 – 195.

9. Масленникова В. Ш. Педагогическая модель социально-ориентированной личности студента : метод. пособие. / В. Ш. Масленникова. – Казань: ИСПО РАО, 2006. – 124 с.

10. Мюнклер Х. Гражданская компетентность. / Херфрид Мюнклер. – Режим доступа : <http://www.academy.go.ru/Site/GrObsh/Publications/Munkler1.shtml>.

11. Освіта для демократичного громадянства та освіта з прав людини в Україні / [Протасова Н. Г., Паращенко Л. І., Оврачук О. В., Полторак В. В.]. – К. : НАДУ, 2011 – 100 с.

12. Післядипломна педагогічна освіта : громадянська компетентність: шляхи розвитку : навч. пос. для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації / уряд. : В. К. Терещенко, Л. І. Калініна, О. М. Дятлова, С. В. Мігаль. – Луганськ : СПД Резніков В.С., 2012. – 108 с.

13. Полтавцев А.Г. Формирование гражданских компетентностей в Украине: проблемы и перспективы / А. Г. Полтавцев // Народна освіта. – 2015. – №2 (26). – Режим доступу: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3415.

14. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки / О. І. Пометун // Вісник програм шкільних обмінів. – 2005. – № 23. – С. 18–19.

15. Прошко В. Залучення громадян – американське бачення / В. Прошко // Аспекти самоврядування. – 1999. – № 1 (3).

16. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие, реализация. / Джон Равен // Пер.с англ. – М. : «Когито-Центр», 2002. – 396 с.